

форми, нові композиційні та кольорові рішення, адже художні можливості петриківського розпису невичерпні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богомаз К.Ю. *Петриківський край: історія та сучасність* / К.Ю. Богомаз (керівник, 5-12 розділи), Н.М. Буланова (1-4 розділи), Л.М.Сорокіна (7-11 розділи). – Дніпропетровськ. – ІМА-прес, 2011. – 192 с.
2. Величко Ю.В. *Український живопис* / Юрій Величко. – К.: Мистецтво, 1989. – 191 с.
3. Глухенька Н. *Чарівники з Петриківки* / Наталя Глухенька // *Вісті України*. – 1983. – 20 травня. 1983 – № 19.
4. Ф. Панко. *Петриківка*. – рукопис.
5. *Петриківка: Альбом репродукцій. Petrykivka/Album of reproductions* / Упоряд.-редакційна колегія., вст.ст. Л. Тверської. – Дніпропетровськ: ВАТ «Дніпрокнига», 2001. – 216 с.:іл.
6. Родзін М. *Мистецтво давнє і сучасне* / Микола Родзін // *Прапор юності*. – 1967. – 24 березня/
7. Ружицький В.А., Малиніна А.О. *Основи петриківського розпису*. – Д., 2011. – 512 с.
8. Степовик Д. *Скарби України: Наук.-худож. кн.:Для серед. та ст. шк. віку* / Дмитро Степовик. – К.: Веселка, 1990. – 192с.: іл.
9. Шорохов Е. *Композиція: Учеб. Для студентов худож.-граф. Фак. пед. ин-тов*. – 2-е узд., перераб. И доп. – М.: Просвещение, 1986. – 207 с., ил.

*Ірина Войцехівська
(Київ, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ДЕКОРАТИВНОГО РОЗПИСУ В ЕТНОДИЗАЙНІ

У статті висвітлено актуальні проблеми використання декоративного розпису, як ефективний засіб залучення учнів до творчої діяльності, пробудження творчих сил і самодіяльності, як одного з видів творчої художньо-проектної діяльності, який ґрунтується на культурно-мистецьких та традиційних засадах, сприяє зростанню національної свідомості, має творчо-розвивальні можливості.

Ключові слова: *етнодизайн, дизайн, архетип, мистецтво, декоративний розпис.*

In the article the actual problems of the use of decorative painting as an effective means of attracting students to creative activity, the awakening of creative forces and groups, as one of the types of creative art-project activities based on cultural and traditional principles, promotes the growth of national consciousness, has creative and developmental opportunities.

Keywords: *ethnodyzayn, design, archetype, art, decorative paintings.*

Важливим сьогодні є засвоєння цілісності та різноманітності культурного досвіду й набутку народу, що дає розуміння закономірностей розвитку народного мистецтва. Зростаючий інтерес педагогічної громадськості до етнодизайну є свідченням національного відродження українського народу. Ідеї й методи дизайну стають важливою формотворчою силою сучасної культури і ведуть до значних змін у складі та взаємозв'язку етнічних характеристик предметного середовища. В останні роки неодноразово відзначалося, що дизайн і «нова архітектура» привели до уніфікації художнього вигляду предметно-просторового середовища.

Сьогодні ми помічаємо значне зростання національної свідомості, тому є можливість організувати учбовий процес таким чином, щоб студенти поглибили свою зацікавленість, причасність до всього «українського». Це зумовлено поглибленням процесу інтеграції з зарубіжними країнами, підвищенням рівня підготовки фахівців у

галузі дизайну, які мають відповідати світовим стандартам та зростаючим вимогам. Бо тільки використання неоціненної духовної і мистецької спадщини може забезпечити перспективу розвитку майбутнього суспільства та особистості. В переліку провідних напрямів сучасного дизайну одне з перших місць посідає формування сучасного середовища життєдіяльності людини, яке має базуватися на етнічній своєрідності та глибокому розумінні національних традицій. Коріння цих традицій значною мірою закладені в народній культурі.

Педагогічна проблема полягає в тому, щоб навчити учнів розуміти розпис, а також забезпечити цілісне сприйняття предметів і явищ довкілля. У цьому зв'язку виникає потреба актуалізації методик навчання образотворчого мистецтва і художньої праці, як елементів сучасного етнодизайну.

Звернення до національних скарбів є одним із головних засобів нашого самозбереження. Тому громадяни нашої незалежної держави повинні бути національно зорієнтованими, творчо збагаченими, художньо активними особистостями. Сприятливі цьому повинна відповідна система навчання й виховання дітей та молоді. Гуманітарною основою подальшого особистісно зорієнтованого навчального процесу є культурологічний підхід до вирішення методичних проблем навчання. Цей процес набуває вигляду самостійного здобування учнем матеріально-культурних цінностей, оволодіння матеріально-культурним досвідом свого народу. Недаремно з цього приводу існує думка, що відокремлення інтелектуальної, художньої, релігійної та іншої діяльності від матеріального виробництва є абсолютно не обґрунтованим стосовно народної культури, і прямим підтвердженням цього є утилітарно-естетичний характер народного мистецтва (наприклад, декоративний розпис). Отже, проблема дослідження, методики декоративного розпису повинна розглядатися у поєднанні культурологічного та інформаційного підходів.

За допомогою декоративно-прикладного мистецтва органічно передавався у спадок художній генокод, який постійно збагачувався новими елементами, тонкими нюансами композиційно-колеристичного вирішення в рамках вироблених канонів в окремих осередках України. Основи становлення майстерності в галузі ремесел, мистецтва закладалися в сім'ї та на досвітках, вечорницях, які, крім цього, відігравали важливу комунікативну функцію. Збираючись на досвітки та вечорниці, дівчата займалися підготовкою сировини для ткацтва, розписом, вишивкою, плетінням. Процес естетичного виховання особистості здійснювався природним шляхом, без диктату і нав'язування, і забезпечувався збереженням культурних традицій та звичаїв. Досвід вечорниць з їх комунікативною функцією важливо розглянути в контексті гурткової або позакласної творчості з декоративного розпису. Значущою для предмету нашого дослідження є також організаційна форма «школи учнівства», сутність якої у взаємодії вчителя і учнів на традиційних засадах або організація занять у складі різновікових груп учнів.

З утвердженням «інституту підмайстрів» підготовку до продуктивної праці проходила переважна більшість юнаків та дівчат. У праці переважали невербальні засоби передачі досвіду (показ: «роби так, як я»). Спільна праця майстра і підмайстра була засобом передачі знань, умінь і навичок. Вдало, на наш погляд, характеризує процес передачі практичних умінь М.С. Каган. Він зазначає, що цей процес «вимагає безпосереднього показу того, як потрібно діяти в даних обставинах і звернений не стільки на розуміння, скільки на копіювання... А це значить, що навчання вимагає міжособистісного контакту навчаючого і учня, причому контакт цей має бути матеріально-практичним і базуватися на ставленні майстра до учня як суб'єкта до суб'єкта, а не об'єкта, бо, на відміну від тварин, він вимагає всілякого врахування особистісних якостей, установок, структури здібностей, характеру свідомості, вільної активності волі учня – тому-то живий учитель-майстер не може бути замінений ніяким технічним пристроєм». Наслідування як основний спосіб навчання декоративному

розпису в «школі учнівства» важливо використати для учнів 5 класу, у яких забезпечується практичний рівень навчання з декоративного розпису.

При цьому постійно діяв метод навчання: вчитись працювати, як усі майстри, але при цьому зробити вироби краще від інших. Ручний характер праці давав змогу імпровізувати, творити неповторне, мати «свою руку», «власний почерк». Тобто, як бачимо, процес формування умінь та навичок виготовлення творів декоративного розпису за певних умов може стати виховним процесом. Головним тут є творчий характер праці, її високий духовний, естетичний потенціал, духовний контакт учасників цього процесу.

Глибоке проникнення у систему образного мислення народного майстра (декоративне мислення притаманне українському народу) розширює творчий діапазон не лише художника-професіонала але й учня основної школи. Народне мистецтво стає для учнів джерелом натхнення та спонукає їх до нових творчих пошуків в наслідок чого наше українське мистецтво стає багатограннішим.

Використання декоративного розпису в навчанні та вихованні учнів шкільного віку має глибокі історичні корені і здійснюється в українській національній школі під впливом соціальних, гносеологічних та педагогічних чинників. Вже на початку ХХ ст. класична система викладання образотворчого мистецтва набуває нових елементів. Так, зокрема на заняттях декоративного малювання учням рекомендовано складати візерунки не з елементів класичного орнаменту, а з рослин, комах, попередньо намальованих з натури (стилізація). Зазначений підхід розглядався, як альтернативний. Ця ідея знаходить свій розвиток у практиці використання образотворчого мистецтва, як засобу розвитку художньої творчості учнів у школі. Під час складання візерунків розпису, ескізів декоративного оформлення хустки, тарілки, рушника тощо, учням демонструвався досвід того, яким чином можна використовувати форми природи (листки і квіти різни рослин, тварин, птахів) і як потім стилізувати ці форми у власних композиціях. Обґрунтовувалася потреба використання народного декоративного розпису як одного із засобів підготовки учнів до художньо-творчої діяльності.

Істотним моментом у декоративному малюванні стає художність, значить і здатність учнів сприймати прекрасне у природі і використовувати його у своїх композиціях. При цьому наголошується важливість ознайомлення учнів із зразками народних орнаментів, декоративного розпису. На думку педагогів, сприйняття і вивчення орнаментики певного регіону сприятиме розумінню краси гармонійного поєднання різних форм і фарб, малюнка і кольору. Наприклад для південних регіонів є більш характерні теплі, насичені кольори, плавні форми. Специфікою північних регіонів є холодні кольори, мало насичені, більш загострені та різкі форми. Позитивне враження у свідомості учнів мали залишити приклади того, як простими і лаконічними засобами народний майстер може досягти виразності своїх творів. Це стимулювало творчу ініціативу учнів, розвивало бажання спробувати свої сили, щоб так само використовувати прості форми, створити гарний візерунок.

Декоративний розпис використовувався як ефективний засіб залучення учнів до творчої діяльності, пробудження творчих сил і самодіяльності. Для творчої самореалізації потрібні технічні прийоми, уміння і навички, які б давали можливість використовувати художні матеріали для досягнення творчого задуму. Такий погляд педагогів дозволяє визначити місце декоративного розпису як одного із засобів розвитку художніх технік учнів.

Отже, непересічність і глобальний універсалізм етнонаціонального ставлення до світу – ґрунтвна основа для відродження українського пластичного мистецтва і пов'язаного з ним виробництва. Це обумовлено важливістю розглядати образотворче мистецтво, дизайн, технології, а також забезпечувати їх взаємодоповнюваність або інтеграцію у творах митців, мистецтвознавчих працях, промислових виробках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бранци А. Італійський парадокс/ А.Бранци// (Переклад Г.Курьєровою). Мир дизайну. 1999. №3. – С. 42.
2. Кант И. Собр. соч. В 6 т. Т. 5./И.Кант. – М.: Просвящение, 1966. – С. 325.
3. Пташнік Н.М. Інноваційні підходи до формування ціннісних орієнтацій молодших школярів у процесі позакласної народознавчої роботи. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. – Випуск 14 редкол.: І.А.Зязюн (голова) та ін. – Київ; Вінниця: ООО «Планер», 2006. – С. 131–136.
4. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів/ Г.С. Сковорода. – К: Наукова думка, 1973. –530 с.
5. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. – К.: Вид-во «Орій» при УКСП «Кобза», 1992. – 230 с.
6. Юнг К.Г. Людина і його символи / К.Г. Юнг. – М.: Медковс. Б., «Срібні нитки», 2008. – С. 92-93.
7. Савенкова Л.І. Овоение художественно-органической предметно-пространственной среды . – Луганск : ЛГПИ, 1990. – 175 с.
8. Соломченко О.Т. Народні таланти Прикарпаття. – К., 1960. – 158 с.

*Вадим Абизов
(Київ, Україна)*

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНІ ОСНОВИ СУЧАСНОГО ЕТНОДИЗАЙНУ (НА ПРИКЛАДІ ДИЗАЙНУ СЕРЕДОВИЩА)

У статті визначаються ієрархічні рівні проявів та ознак етнодизайну та відповідно до них розглянути системно-структурні засади його формування та розвитку на прикладах дизайну середовища.

Ключові слова: *етнодизайн, системно-структурні основи, дизайн середовища.*

In the article are defined hierarchical levels of symptoms and signs of ethnodesign and according to them considered the systemic and structural principles of its formation and development on the examples of design environment.

Keywords: *ethnodesign, systematic and structural principles, the design of the environment.*

Сучасний етап розвитку Українського суспільства характеризується двома протилежними тенденціями: з одного боку – прагнення до інтеграції з Європою, з другого – стрімкий ріст національної свідомості і патріотизму, спрямований на подальше формування національної ідентифікації. Остання тенденція набуває все більшого розвитку в різних сферах життєдіяльності в тому числі в архітектурі і дизайні і навіть утримала усталену назву «ЕТНОДИЗАЙН». Це явище останнім часом привертає все більшу увагу багатьох дослідників різних спеціалізацій архітектурно-дизайнерської діяльності. Причому природа і феномен його розглядається в різних публікаціях як на макрорівнях національної ідентичності забудови міст [1,3,4,6,7], так і на мікрорівнях – стильових ознак, символіки, декору, будівельних матеріалів [2,5,6]. У той же час, для цілісного погляду на дану проблему та з метою подальшого виявлення засад національної ідентифікації в архітектурі і дизайні, стає необхідним визначення методологічних системно-структурних основ сучасного етнодизайну на різних ієрархічних рівнях.

Метою даної статті є встановити ієрархічні рівні проявів та ознак етнодизайну та відповідно до них розглянути системно-структурні засади його формування та розвитку на прикладах дизайну архітектурного середовища. Ця галузь дизайнерської діяльності отримала самостійний розвиток за останнє півстоліття, коли проектувальники та